

Cèsar August Jordana

Visat núm. 17
(abril 2014)

per Sara Serrano Valenzuela

«Un exercici saludable per als qui creuen, o pretenen fer-nos creure, que la cultura catalana és un camp clos, seria de dreçar el catàleg de les bones traduccions que s'han fet al català. Fins així generosament limitada, la llista mostraria en la novel·la, i encara delicada, cultura catalana un desig d'enriquir-se mirant enfora i portant endins que altres cultures plenes d'orgull podrien envejar-li.»

Amb aquest paràgraf s'obre l'article de Jordana «L'art de traduir. Justificació d'un assaig», publicat a la *Revista de Catalunya* el 8 de juliol de 1938. Pensem que és un dels pocs textos teòrics que reflexionen entorn d'aquest ofici i que, a més a més, planteja un seguit de problemes sobre traducció que *mutatis mutandis* encara ens trobem en l'actualitat, motiu pel qual podem pensar que Jordana coneixia bé aquesta *ciència* i que era conscient del paper de les traduccions en una llengua i en una cultura.

Cèsar August Jordana (Barcelona, 1893-Santiago de Xile, 1958) és enginyer, gramàtic, crític i periodista. El seu nom ens evoca, principalment, les novel·les *Una mena d'amor* i *El món de Joan Ferrer*, però també cal recordar la seva trajectòria en l'àmbit de la traducció literària. En aquest camp no sempre ha rebut bones crítiques malgrat que ha traduït, entre d'altres, clàssics universals com ara Molière, Voltaire o Shakespeare, escriptors anglosaxons de moralisme social crític —Virginia Woolf, H. G. Wells, Tomas Hardy, George Meredith o G. K. Chesterton— i d'altres amb títols de caràcter humorístic i fantàstic —Chals Dickens, R. L. Stevenson o Mark Twain [per a un llistat exhaustiu dels títols traduïts consulteu l'apartat de «Llibres traduïts per C. A. Jordana»]. Afirmar Maria Campillo que «possiblement va ser en la traducció on millor va poder combinar la dedicació cultural i la voluntat creadora».

És indubtable el paper de precursor que realitza portant al català obres com ara *Mrs Dalloway* de Virginia Woolf. Traduïda només cinc anys després de l'aparició de l'original, és la primera traducció de Woolf que es fa a la nostra llengua i és, a més, la *importació* d'un punt de vista innovador i de la narrativa modernista europea. La traducció espanyola, en canvi, no la trobem fins al 1939, nou anys més tard. Pel que fa a la versió catalana de Jordana, és reeditada el 1970, el 1985 i el 2003. No obstant això, aquesta aportació ha rebut més retrets que no pas elogis. A l'inici, sembla que el consens general és positiu, però a mesura que avancen els anys trobem crítiques com la de Jacqueline Hurlley, que parla de «certa negligència, certa manca de sensibilitat envers el mètode de Woolf i una manca d'equivalència estilística apropiada»; o la de Carles Miró, que titlla la traducció de «woolficidi». A l'hora de fer un judici com aquest caldria que tinguéssim en compte alguns

factors. En aquest cas concret, la complexitat de base del text original, els paràmetres pels quals es regien les traduccions noucentistes respecte als d'avui dia o els vuitanta anys de diferència entre una traducció dels anys trenta i una d'actual. I aquesta reflexió prèvia a una valoració és extrapolable a qualsevol de les traduccions de la primera meitat del segle XX. Segurament *Mrs Dalloway* de Jordana va grinyolar en algun sentit, però parlar de *woolficidi* potser són paraules massa grosses, sobretot si tenim en compte l'esforç i la modernitat que implica la voluntat de traduir aquesta obra al català. I aquesta és una conclusió extrapolable a la resta de traduccions de l'escriptor.

Sens dubte, la dedicació de C. A. Jordana a una *ciència* «més enllà de la ciència» es veu condicionada per l'exili. Si fins als anys trenta tradueix, sobretot, de l'anglès al català, durant els anys quaranta ho farà de l'anglès a l'espanyol. L'exili l'obliga a traslladar-se fins a Santiago de Xile el 1940, moment en què inicia aquesta nova etapa de traduccions col·laborant amb l'Editorial Ercilla i més tard amb Editorial Sudamericana amb seu a Buenos Aires, ciutat a la qual s'estableix entre 1945 i 1957. Continua traduint, principalment, de l'anglès a l'espanyol, convertit en un punt de referència per a la traducció de López-Llausàs i en assessor literari de plantilla de l'editorial.

Tot i això, el pes de l'exili el porta a viure en solitari i allunyat de la resta de projectes, com li passa al protagonista d'*El món de Joan Ferrer*, que viu limitat a informes d'originals i traduccions en una habitació d'una pensió. Com bé ha explicat Maria Campillo, la novel·la reflecteix les conseqüències de la guerra en l'àmbit cultural, lingüístic i literari a través del paradigma d'una generació d'intel·lectuals perduda. Explica l'alter ego de Cèsar August Jordana: «Vint anys enrere, no tant, formava part d'un corrent poderós, sense abdicar la seva esquerpa independència. La seva obra s'articulava naturalment amb l'obra d'altri. Tot construïnt sentia els colzes dels companys que bastien el mateix edifici. El sentiment d'ésser part en una obra de general i generós profit l'amarava d'una informada sensació de plenitud i escaïença. I ara, què? *Edepol!* Reports! Traduccions per a Amèrica!»

[**Per saber-ne més**](#)